1940 ий
6
ФЕВРАЛЬ
№ 12 (625)
Акше 5 ыр.

10-шо ИЙ ЛЕКТЕШ

Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушнызал!

Рвезе Коммунист

ВЛКСМ
Маробком
ден
Горком
орган

КОМСОМОЛЫН РУКОВОДЯЩИЙ КАДРЖЕ-ШАМЫЧЫМ ИДЕЙНО ВООРУЖАТЛАШ

Пытартыш жапыште комсомолын руководящий пашашкыже шӱдӧ дене у еҥшамыч толыныт. Нунын кокла гыч комсомолын республиканский ден районный организацийлашкыже гына, 1939 ий апрель деч вара, 90 утла йолташ-шамычым видвигатлыме. Тиддеч посна комсомольский организаций-шамыч, XVIII партийный с'езд деч вара, руководящий советский да хозяйственный пашашке 600 утла комсомолецым выдвигатленыт.

Руководящий комсомольский, советский да хозяйственный пашаш выдвигатлыме шуко еҥ-шамычын идейно-политический уровеньышт ятырак ӱлнӧ. Санденэ ВЛКСМ обком, горком да райкомшамыч руководящий пашашке выдвигатлыме йолташ-шамычын теоретический уровеньыштым эреак нӧлтен шогышаш, кадр - шамычым воспитатлыме нерген Сталин йолташын гениальный указанийжым илышыш пуртышаш верч кучедалшаш улыт ыле.

Туге гынат комсомолын ятыр комитетше-шамыч Сталин йолташын указанийже гыч шкаланышт политический выводым ситышын ыштен огытыл. Даже районный комитет-шамычынат южо пашаеҥышт марксизм-ленинизм теорийым моткоч начар изучатлат. Шукерте огыл „Рвезе Коммунист" газета Йошкар-Ола райкомол пашаеҥ-шамычын партий историйым начар тунеммышт нерген возен ыле. Райкомолын секретарьже Богомолов йолташ кызыт мартенат ВКП(б) историйым тунемаш серьезно пижын огыл, эн элементарный вопрос - шамычланат вашмутым пуэн ок керт.

ВЛКСМ Килемарский райкомын секретарьже Семенов йолташ политический уровеньын нӧлтымӧ шотышто шкенжын безделийжым тӱрлӧ „уважительный" причина-шамыч дене леведаш тӧча. Пуйто тудо у районышто ышта, пашаже шуко уло, партий историйым тунемаш жапше ок сите. Тыгай отношений партийный огыл, сандене тудо пеш чот осуждатлымашым заслуживатла.

Тадасеев йолташ 1939 ий августышто, Еласал райкомол секретарьлан ыштыш тӱҥалмыже годым ВКП(б) историйын IV главажым изучатла ыле. Тудо жап деч вара 6 тылзат утла эртыш, но Тадасеев йолташ тиде жапыште ик главамат изучатлен огыл.

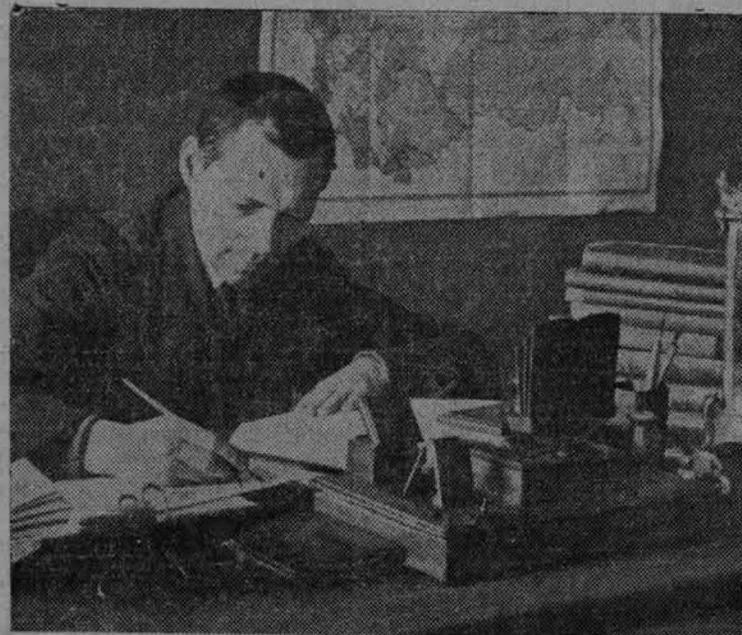
Низовой руководящий комсомольский пашаеҥ-шамычын политический уровеньыштым нӧлтымӧ нерген ВЛКСМ райком-шамыч моткоч шагал заботитлат. Волжский районышто первичный организаций-шамычын 56 секретарьышт гыч 13 гына изишак тунемаш тӧчат, а молышт нимомат огыт тунем. Волжский райсовет исполком пеленсе комсомольский организацийын секретарьже Ботников йолташ политически йӧршеш неграмотный. Тудо Сталин йолташ ден Молотов йолташымат ок шинче. Партийын XVIII с'ездше, тулеч моло кугу политический событий нергенат нимогай представленийым ок иметле. ВЛКСМ райком Ботников йолташлан шке жапыште полшен огыл. Республика мучко Ботников йолташ гай секретарь-шамычым шагал огыл муаш лиеш. Но нунын нерген кызыт ойлашат вожылмаш.

Руководящий комсомольский пашаеҥшамычын теоретически лушкыдо улмышт теве мо дене умылтаралтеш: ВЛКСМ Обком, эн первояк тудын пропаганда ден агитаций отделже да ВЛКСМ райком-шамыч руководящий кадрым воспитатлымашлан вниманийым шагал уделятленыт, кадр - шамычлан марксизмленинизм теорийым тунеммашыштышт шагал полшеныт. Пропаганда ден агитаций отдел-шамыч пропаганда дене вообще заниматленыт, а кадр-шамыч ден оргинструкторский паша отдел-шамыч тиде вопрос дене интересоватлен огытыл.

ВЛКСМ обкомын пропаганда отделже пропагандым шындымаште икмыняр сай пример-шамыч дене успокаиватлалтеш, а пропагандын общий состоянийже начар улмаш тудым пеш шагал вошматла. Отделын вуйлатышыже Щербаков йолташ пропаганда паша начар улмо нерген сигнал-шамыч дек, ятырже годым, равнодушно относитла, ситыдымашым пытарыш верч решительно ок кучедал. Пропаганда ден агитаций отдел руководящий активлан лекцийым шагал организоватлен. Санденак 1939 ийыште пропаганда пашалан ончымо 26 тӱжем теҥге окса использоватлалтде кодын.

Кадр-шамычым идейно вооружитлымашым решительно саемдаш кӱлеш. ВЛКСМ Обкомын пропаганда ден агитаций отделже да ВЛКСМ горком ден райком-шамыч, политический уровеньым нӧлтымаште руководящий кадр-шамычлан эреак полшен шогышаш улыт. Руководящий пашаеҥ-шамычланат умлаш жап, что политический уровеньым серьезно да упорно нӧлтыдымӧ еҥ руководящий пашаште нигунар жапымат лийын кертшаш огыл.

Марксизм-ленинизм теорийым изучатлымаште ме чапле пример-шамычым шагал огыл иметлена. Руководящий актив шке пӧлитический шинчымашыжым нӧлтымаште нине опыт-шамычым кумдан кучылтшаш.

МАССР Наркомпросын сотрудникше Н. В. Бочков йолташ ВКП(б) историй краткий курсым сайын изучатла. Кызыт высший звено дене 10 главам изучатла.

Седовец-шамыч Москваш толыныт

Пӱтынь советский калык „Георгий Седов" ледокольный пароходын беспримерный дрейфшым кече гыч кечын эскерен шоген. Лучко отважный героический богатырь-шамычын родинашкышт пӧртылмыштым чытыдымын вучен.

2 февральыште отважный седовец-шамыч Москвашке толын шуыныт. Москва—великий социалистический державын столицыже—родиналан чаплын служитлыше, партий ден правительствын да Сталин йолташын заданийжым чаплын шуктышо, советский калыкын отважный эргыже-шамычлан достойный вашлиймашым ямдылен.

... 16 час. Перрон дек поезд толын шогалеш. „СУ 211—36" паровоз ӱмбалне кугу йошкар полотна. Тушто возымо:

— Легендарный „Седовын" экипажшылан чап!

Вокзал здaний ончылно пеледыш-шамыч дене сӧрастарыме кугу трибуна. Тушко седовец - шамыч, флагманский „И. Сталин" ледоколын морякше-шамыч, московский организаций-шамычын представительышт икте почеш весышт кӱзат. „Г. Седов" ден „И. Сталин" ледокол-шамычын экипажыштым вашлиймашлан посвятитлыме Москвасе шемер - шамычын митингышт тӱҥалеш. Митингым СССР Калык Комиссар-шамыч Совет председательын заместительже Булганин йолташ почеш.

Микрофон ончылно легендарный корабльын чап дене леведалтше капитанже К. С. Бадигин йолташ. Тудо седовец-шамычын поручитлымышт почеш уло шӱм дене, пӱтынь кӧргӧ вий дене родной Москван шемерже-шамычым саламла.

„Полярный йӱдым да йӱштыштӧ, Арктикын ийлаштыже ме родина дене шкенан кӱрлаш лийдыме кылым эреак шижын улына,—ойла Бадигин йолташ.—Мемнан изи коллектив великий советский калыкын посланецшылан шкенжым шотлен, да ме советский еҥ-шамычлан келшышын пашам ышташ тыршен улына: спокойно, ӱшанен, упорно, чтобы родина ончылно, партий ончылно, Сталин йолташ ончылно шке долгым шукташ". Тудын почеш Советский Союзын геройжо И. Д. Папанин йолташ выступатла.

Тудо кечынак кастене Кремльыште ВКП(б) Центральный Комитет да СССР Калык Комиссар-шамыч Совет „Седов" ледоколын героический дрейфшын участникше-шамычым приниматленыт.

Саламлымаш мут дене ССР Союз Калык Комиссар-шамыч Совет председатель В. М. Молотов йолташ выступатла.

Молотов йолташ почеш „Седов" ледокол капитанын политический паша дене помощникше Г. Д. Трофимов йолташ мутым налеш. Тудо партий ден правительствын руководительыштлан, нунын верч кажне кечын заботитлымылан тау мутым каласа.

Дружный, задушевный обстановкышто прием икмыняр час жап шуйнен. Приемын участникше-шамычлан СССР СНК пеленсе Искусство паша управлений дене организоватлыме кугу концерт шындалтын.

СЕДОВЕЦ-ШАМЫЧЛАН СОВЕТСКИЙ СОЮЗЫН ГЕРОЙЖО ЗВАНИЙЫМ ПРИСВОИТЛЫМЕ

Дрейфым героически эртарымылан, Арктикын трудный условийлаште научный исследованийын обширный программыжым темымылан да тидын годым мужество ден настойчивостьым проявитлымылан Ленин орден ден „Золотая Звезда" медальым вручитлыме дене Советский Союзын геройжо званийым присвоитлыме: „Георгий Седов" ледокольный пароходын капитанже Бадигин Константин Сергеевичлан, „Георгий Седов" ледокольный пароходын помполитше Трофимов Дмитрий Григорьевичлан, капитанын старший помощникше Ефремов Андрей Георгиевичлан, гидрограф Буйницкий Виктор Харлампиевичлан, кокымшо механик Токарев Сергей Дмитриевичлан, кумышо механик Алферов Всеволод Степановичлан, радист Полянский Александр Александровичлан, боцман Буторин Дмитрий Прокофьевичлан, машинист Шарыпов Николай Сергеевичлан, врач Соболевский Александр Петровичлан, матрос Гаманков Ефим Ивановичлан, кочегар Герман Иван Ивановичлан, повар Мегер Павел Власовичлан.

Кажнышлан 25 тӱжем теҥге дене единовременный денежный наградым пумо.

23

КОМСОМОЛЬСКИЙ КАДР-ШАМЫЧ ДЕНЕ ПАШАМ РЕШИТЕЛЬНО САЕМДАШ

Кадрым чын, большевистский подбиратлымаш, нуным выдвигатлымаш да расстановитлымаш — партийный, советский да комсомольский паша дене умбакыже руководитлымаште пеш кӱлешан условий улеш.

ВЛКСМ Обкомышто, райкомлаште да горкомышто кадр-шамыч отделым создатлыме дене кадрым подбиратлымаш да выдвигатлымаш икмыняр саемын. Кадр-шамычын отделышт, кадрым руководящий пашаш выдвигатлымашке утларак шоналтенрак подходитлат. Обкомолын, горкомолын да райкомол-шамычын руководящий аппаратышт тӱҥ шотышто укомплектоватлыме улыт.

Кадр-шамычым тщательно подбиратлен да нуным сайын изучатлен, ВЛКСМ Обком, райком-шамыч да горком 90 утла йолташ-шамычым руководящий районный да республиканский комсомольский пашашке выдвигатленыт. ВЛКСМ Волжский райком руководящий комсомольский да советский пашашке 38 еҥым утла выдвигатлен, Марий-Турек райкомол—46 комсомолецым.

Первый гана комсомольский пашашке 66 еҥым выдвигатлыме. Райкомол-шамычын да горкомолын секретарьыштлан 12 еҥым, ВЛКСМ райком-шамычын да горкомолын отделлашкышт 48 еҥым выдвигатлыме. Нинын кокла гыч, ожно учительлан ыштыше, орденоносец Силин йолташым ВЛКСМ Параньга райкомын секретарьжылан выдвигатлыме. ВЛКСМ Сотнур райкомын учет паша дене заведующийже Солдатов йолташым тиде райкомынак первый секретарьжылан выдвигатлыме. Мари-Билямор педучилищыште тунемше Калинина йолташым Косолоп райкомолын пропаганда ден агитаций отдел вуйлатышылан выдвигатлыме. Тыгай факт-шамыч ятыр улыт.

Но икмыняр сай результат-шамыч дене пырля комсомольский кадр-шамыч дене пашам ыштымаште ятыр ситыдымаш уло. ВЛКСМ Обкомын да южо райком-шамычын паша практикыштышт кадрым подбиратлымашке серьезно огыл подходитлымашат лиеденыт. Тыгерак, ВКП(б) Обком бюрош утвердитлаш представитлыме 17 кандидатура назначенийлан соответствоватлен огытылат, ВКП(б) Обокомын кадр-шамыч отделже нуным отклонитлен. Тыгай факт Еласал, Параньга, Пектубай да моло районлаштат лиеден.

ВЛКСМ Обком, райком-шамычын да горкомын кадр-шамыч отделышт утларакше кадр-шамычым выдвигатлымаште текущий поручений ым шуктымо вопрос дене гына заниматлат. А кадрым расстановитлымашым изучатлымаш дене, нунылан пашаштышт практический полышым пуымаш дене огыт заниматле.

Ме шинчена; мемнан республикыште комсомольский пашаште шеҥгелан кодшо участок-шамыч шагал огыл улыт. Теве У-Тор'ял, Оршанка да моло районлаште первичный комсомольский организаций-шамыч шке колхозыштын, предприятий да учреждений ыштын хозяйственно-политический задача-шамычым шуктымаште йӧршеш огыт участвоватле. Ятыр районлаште колхозлаште первичный комсомольский организацийым создатлыме нерген ВКП(б) Обкомын решенийже-шамычым огыт шукто.

Тидым тыгай факт дене ончыкташ лиеш: У-Тор'ял, Кужеҥер да Сернур районлаште кум ужаш гыч кок ужаш колхозлаште алят первичный комсомольский организацийым создатлыме огыл. Республикыште пӱтынь 1939 ий мучко 230 утла первичный комсомольский организаций-шамыч комсомолыш ик еҥымат пуртен огытыл. Морко районыштат пелыже утла первичный комсомольский организацийлаште кушмаш йӧршеш лийын огыл.

ВЛКСМ Обкомын да ВЛКСМ южо райком-шамычын пашаштышт южгунам руководящий пашашке производство гыч выдвигатлаш лӱдмаш коеш. Выдвигатлымаш утларакше учреждений лаште ыштыше, да обязательно „кушкын шушо" йолташ-шамыч шотеш эрта. Руководящий пашашке ӱдыр-шамычым, утларакше коренной национальность гыч выдвигатлымаш поснак начар шындалтын. Например, 1939 ийын апрель гыч тӱҥалын ВЛКСМ райком-шамычын да горкомын секретарьыштлан выдвигатлыме 12 еҥ гыч ик ӱдрамаш велэ, а райкомол-шамычын да горкомолын кадр-шамыч ден оргинструкторский паша отделлашке выдвигатлыме 19 заведующий гыч 3 ӱдыр гына, марий ӱдыр икте велэ.

ВЛКСМ Обком, райком-шамыч да горком низовой комсомольский кадр-шамыч дене йӧршеш ситыдымын заниматлат. Садланак республика мучко 103 комсомольский организацийыште секретарь уке, 354 секретарьын заместительышт да 100 пионервожатый огыт сите.

Чыла руководящий кадр-шамычын тунеммашыштым организоватлыме огыл. Комсомольский кадр-шамычын, а поснак, у пашаеҥ-шамычын идейно-политический кушмашыштым самотекыш кудалтыме. Параньга районышто 32 номенклатурный пашаеҥ, Косолоп районышто—26 номенклатурный пашаеҥ, шке шинчымашыштым огыт нӧлтӧ.

Обкомол, райкомол-шамыч да горкомол комсомольский кадр-шамыч дене шке пашыштым вож гычак саемдышаш улыт. Кадр-шамычым подбиратлымашым, выдвигатлымашым, нуным изучатлымашым да куштымашым ВКП(б) XVIII с'ездын решенийже-шамыч дене да кадр дене пашам ыштыме нерген Сталин йолташын указанийже-шамыч дене келшышым саемдаш кӱлеш.

Кадр-шамычым подбиратлыме годым, кадр-шамыч отделын пашаеҥыштлан тиде але вес еҥын анкетыштым пален налме дене гына ограничиватлалтман огыл, а нунын дене лично кутыраш, нунын ожнысо пашаштым проверитлаш, кызытсе пашаштым кузе шуктымыштым терге кӱлеш. Кадр-шамыч дек тыге подходитлымаш пашаеҥын достоинствыжым аклаш, ситыдымашыжым пален мошташ да тудым кушто использоватлаш сайрак—улмым раш возможностьым пуа, кадр-шамычым выдвигатлыме годым йоҥлышым пытараш полша.

Кызыт руководящий комсомольский пашашке кушкын шогышо самырык кадр-шамычым, производствышто ыштыше-шамычым выдвигатлаш кӱлеш. Ӱдыр-шамычым, нацменка-шамычым выдвигатлымашке утларак кугу вниманийым ойыраш кӱлеш.

Обкомын, райком-шамычын да горкомын паша практикышкышт семинарым, совещанийым регулярно эртарымашым пурташ кӱлеш. Нине семинар ден совещанийлаште первичный комсомольский организаций-шамычын секретарьыштын, нунын заместительыштын да пионер вожатый-шамычын паша опытышт дене обмениватлалтмашым организоватлаш, политический доклад, лекций да консультаций-шамычым, да тыгак внутрисоюзный ден пионерский вопросым шындаш кӱлеш. Тидын дене пырляк руководящий пашашке выдвигатлыме йолташ-шамыч дене систематически каҥашыман, верлашке лектын нунылан полшыман.

Кадр отдел-шамычын пашаеҥышт шке пашаштышт большевистский бдительностьым эше утларак нӧлтышаш улыт, чтобы мемнан организацийлашке ик недостойный элементат, ик мерзавецат пурен ынже керт. Кадр-шамыч деке чутко, внимательно относитлаш, нунын нерген заботым кажне кечын проявлятлаш кӱлеш.

Кадр-шамыч дене пашам ыштыме нерген партийын, Сталин йолташын указанийыштым чыла комсомольский организаций-шамыч чаплын шуктышаш улыт.

Г. И. КОНДРАТЬЕВ,

ВКП(б) Марийский Обкомын кадр отделжын комсомольский организацийласе кадр-шамыч секторын вуйлатышыже.

ШАДТ БУЛАТ

ПАСУШТО

(„Гӱлбану" поэмын 3-шо глава гыч ужаш).

Ужар мотор чодра шеҥгачын
Волгалте шӧртньӧ ӱжара.
Кумдан шарлалше Сӱн ӱмбачын
Нӧлталте ошын тӱтыра.
Волгалтмым шижын, выргыкталын,
Пеледше мландым чот мокталын,
Мотор пӱртӱсым шергылтен,
Турий чоҥештыш муралтен.
Чечен турийын сылне мурыжо
Йоҥгалтын кайыш йырым ваш;
Колхоз ялнан шурнаҥше нуржо
Тӱҥале ямлын рӱпшалташ.
Ончале кече шыргыжалын,
Лӧзаҥше шурным вӱчкалтен;
Изи мардежше лыж пуалын,
Кая умбаке чӱчкалтен.
Шыдаҥ лоҥга гыч кожганалтын
Пасушко шарлыш тамле пуш.
Ужар пурсаште йолгыжалтын
Кеча шырчала чинче лупш.
Пасусо тамле пушым нерыш
Лайга мардеж пурта поктен.
Кумда пасушко, ямле верыш,
Йоҥгалтше мурым муралтен,
Йолташмыт тольыч йывырталын
Мотор шыдаҥым тӱредаш,
Пашаште чеслын таҥасалын
Куатле вийым ончыкташ.

Шыдаҥым талын авалталын
Тӱред кая тазан комбайн.
Комбайн ӱмбалне, йыр ончалын,
Тарватыш ойым Патырбайн:

— Кочамже ожно ужын огыл
Тыгай шыдаҥым омешат.
Айдем коклаште лӱдын-вожыл
Илен чалемше ачамат!
Поянын тарзе—ачиемын
Йоген пӱжвӱдшӧ кечыгут.
Памаш чымалтын лекме семын
Ачамын шӱм гыч лектын мут:
„Молан тыге тӱняште лийын,
Молан шемер еҥ орлана?!
Кочкаш ок сите кажне ийын,
Кунам еҥ шотыш лектына?..
Поянын шурно идым темын,
Виташте вольык тудын шыҥ.
Лӧчен мӱшкӱржӧ печке семын,
Лӧкен шемерын вӱржым лыҥ..."
Тунамсе илыш чылт вашталтын
Октябрьский кече ден волгалт.
Ты кече курым ок мондалт!

— Куанле илыш пеледалтын,—
Манеш штурвальный Гӱлбану.—
Шыдаҥ моторын ловыкалтын
Лӱшка, шолдра вуян, асу.
Шурнаҥын чапле у пасу!—
Устан кучен стальной штурвалым,
Комбайным тудо виктара,
Пасу пашаште рвезе алым—
Куатле вийым шуара.
Шупшеш комбайным трактор талын,
Йырваш сургалтын мӱгыра.

— Ужат, пасушко патыр толын,
Кузе кертеш вет, ай да ну!—
Тыгай моктан шомакым колын,
Ончале ӧрдыш Гӱлбану.
Ужеш: кочайже, рвезе семын,
Комбайн воктечын ошкылеш.

— Кочайын ожно шерже темын
Еҥлан пашам ыштен эртак...
— Бану, моткоч устан кертат!—
Лаштра пондашшым нялталын,
Коча куанлын воштылеш;
Комбайн почеш ласкан ончалын
Ешарыш:—Ай, могай виян!
Тыгай машиным первый ужым.
Чонем куаныш! Ончо-ян,
Колхозын теҥыз гай пасужым
Наукын вийже сылнештен.—
Тыге ойлен, коча умбаке
Ошкедыш писын, йывыртен;
Шымлен онча комбайн ӱмбаке,
Онча пашажым йӧратен:

— Сорлам машина вашталтен!
Шукат ыш эрте, тӱредмашке
Куатлын тольо грузовик,
Комбайн тӱредме полосашке
Шыдаҥ опташ чымалте вик.
Комбайн ок чарне Бункер темын.
Тӱҥальыч пырчым ястараш;
Шӧртнялге пырче, вулно семын,
Тӱҥале кузовыш шыжаш.
Коча шинчажым ок кораҥде,
Шыжалше пырчым раш онча.

— Сайрак, трубатым сайын аҥде! *)
Манеш тудлан Тойблат коча.
Шолдра шыдаҥым грузовикыш
Оптен ситарышт ты манмеш.
Сайран кугорныш кидшым виктыш:

— Кочай, ужат? Весат толеш.—
Коча, Сайранын мутшым колын,
Кугорно велыш ончалеш.
— Ужам Тудат шикшалтын толын,
Шыдаҥ опташ содор пижеш.—
Пасуш ончалын, веселаҥын,
Коча каласыш ӱшанен:—
Поген налза перкан шыдаҥым
Куанлын, шӧртньӧ гай аклен!

*) Аҥде —эскере, ороло.

„Седов“ ледоколын героический экипажшылан шокшо салам!

К. С. БАДИГИН йолташ.

Капитан-большевик

Мый „Седовын“ борт гычшо тунам иже волем, кунам тудо дрейфым пытара да советский портышто лиеш!

Тыге 1938 ийын августышто дрейфоватлыше корабльын капитанже Константин Сергеевич Бадигин заявитлен. Тиде достойный вашмут шке родинажын пламенный патриотшылан, коммунист Бадигинлан характерный улеш.

Константин Сергеевич Бадигин 1910 ийыште Пенза олаш, кресаньык гыч лекше агрономын ешешыже шочын. Средний образованийым Москваште налын. Йоча годсо шэнымашым шуктен, Константин Бадигин 1928 ийыште ВЛКСМ ЦК-н путевкыжо почеш Фрунзе лўмеш военно-морской училищыш пура, но еш кокласе обстоятельство дене тунеммым чарна да „Красный водник“ фабрикыш такелажниклан ышташ пура.

Фабрикыште тудо дальневосточный флотын морякше-шамыч дене палыме лиеш, нуныжо тудым тенгызлаште мўндыр иймаш-шамыч нерген каласкалымышт дене увлекатленыт. Бадигин, шкенжын у йолташыже-шамыч дене кангашен, Владивостокыш кая. 1929 ийыште тудым „Индигирка“ пароходыш кокымшо класс матрослан назначитлат.

Штурманский пашаште умбакыже Усовершенствоватлалтын, Бадигин йолташ тўрлӧ лесовоз да танкерлаште ийын коштын. Кушто гына тудо лийын огыл! Тудо Индийский океанын толкынжымат, бурлитлыше Бискайский заливымат ужын, Сингапурыштат, Гамбургыштат, Роттердамыштат, Лондонышт ат лийын...

„Красин“ ледоколым комсомольский корабльыш савырыме верген ВЛКСМ ЦК-н призывшылан Бадигин йолташ шокшын откликатлалтеш. Но тунам штурман-шамыч штат уже укомплектоватлыме улмаш, туге гынат Бадигиным тиде ӧрыктарен огыл—тудо кумышо класс матрослан ышташат келшен. Энергичный, самоотверженный паша дене тудо пеш вашке корабльын чыла коллектив могырым пагалымашым приобретатла. Бадигиным капитанын кумыжо помощникшылан выдвигатлат, а вашке—кокымшылан. Бадигинлан опытный судоводительын, активный коммунист да чапле йолташын чапше пенгыдемдалтеш.

Шыжым „Садко“, „Седов“ да „Малыгин“ дене пырля, ий дене ишалтын, а шошым, кунам „Седовын“ сусыргышо капитанжым дрейфоватлыше корабль гыч самолет дене луктыч, тунам Константин Сергеевичым „Седовын“ командиржылан назначатленыт. Тудын вўйлатымыже дене седовец-шамыч беспримерный героический дрейфын чыла нелылыкшым сенгеныт.

* * * * * * *

К. БАДИГИН *)

Мыйын йолташем-шамыч

Седовец-шамыч ледовый зимовкын чыла нелылыкшымат мужественно сенгеныт. Мый кўчыкын каласем: Мланем эше ик гана нелэ экспедицийыште участвоватлаш логалеш гын, мыйын шкланем спутниклан моло енг-шамычым ойырен налмем ок шу.

„Седовышто“ мыйын первый помощникем Ефремов улеш. Красиныште ятыр жап пырля иймаш мемнам палыктен, тушто тудо капитанын кокымшо помощникше ыле. Мый тунамак кеч могай обстоятельствыштат тудын выдержкыжым, хладнокровийжым, спокойствийжым аклен шуктышым. Нине качество-шамыч дрейфоватлыше „Седовышто“ моткоч кўлеш лийыч! Ефремов зимовка жапыште „Седовышто“ эре эртыше механик судоводитель-шамыч курсышто занятийлан ямдылалтын, корабльын теорийжым лудын, алгебрым, физикым преподаватлен.

Магнитный павильонышто тўнг научный паша-шамычым, астрономический, гравитационный наблюдений - шамычым комсомолец Виктор Буйницкий ыштен. Тиде — наукын подлинный энтузиастше.

Корабльын партийный организаторжо—помполит Трофимов дене ме шокшын, сай келшымаш дене кылдалтын улына. Димитрий Григорьевичын чапле качествыже—кеч могай пашашат первый лияш, личный примерым ончыкташ, шенгелан кодшо-шамычым шке почешыже нангаяш. Кеч машиным ремонтироватлымаш лийже, кудым суднан тудо старший механикше. Трофимовак чарныде следитлен— кеч лебедкым шындымаш, палубым чиалтымаш, але просто вашке ыштышаш нелэ паша — кеч куштат тудо пашашке большевистский страстностьым, энергийым пыштен.

Механик-шамыч Токарев, Алферов, машинист-комсомолец Шарыпов—Трофимовын первый помощникше, корабльын машинный частьшын представительже улыт. Нунын пашашт нерген кузе каласаш, нунын ярныдыме кидышт дене мо ышталтмым кузе шотлен пытараш!

Корабльыште научный пашалан лўмын прибор-шамыч ситен огытыл. Сергей Токарев кужу жап нигӧлан нимом каласен огыл. Кенеташте тудо, ийын пенгыдылыкшым висыме приборым нумалын, кают-компанийыш толын шогалын. Тидым шке штен манын вашке ўшанен огытыл,—чыла деталь-шамыч пеш точно ыштыме, пуч-шамыч аккуратно проводитлыме, рож-шамычым ыштыме улмаш.

Радиорубка — кажне корабльын шинчаже да пылышыже. Мланна, родной мланде деч кужу жаплан кўрылтшӧ-шамычлан, тиде рубка поснак шерге ыле, тудо дрейфоватлыше судном чыла эл дене ушен шоген, тышке—ий-шамыч коклаш родной Москван торасе йўкшым конден. Тыште полновластный оза „Дядя Саша“—Александр Александрович Полянский ыле. „Дядя Сашан“ ярныдымашыжлан нимогай пределат лийын огыл. „Седов“-ын борт гычшо пуымо радиограммым лудшо-шамыч чыланат тудлан таум ыштышаш улыт.

Большая Земля дене мемнан коклаште кыл кучымашым Полянский дене пырля самырык радист, комсомолец Николай Бекасов шуктен шоген. Корабльын коло ваттан кугу огыл передатчикше чарныде пашам ыштен-пўтынь дрейф жапыште мыс Челюскин, Рудельф остров да мыс Желания „Седов“ дене кылдалтын ыльыч.

Снимкыште: (кўшнӧ) И. М. Недзвецкий. М. И. Гаманков, (ўлнӧ) А. П. Соболевский, П. В. Мегер.

Мемнан кажныже общественный порядкылан заботитлен. Доктор Соболевский, например, тўналтыш группышто общеборазовательный предмет ден занятийым эртарен. Шарыпов профоргда библиотекарь ыле, машинист Надзвецкий пырдыж газетым редактироватлен, а радист Бекасов оформлятлен. Повар комсомолец Мегер шкенжын организоватлыме самодеятельность вечерыште первый участник ыле.

Седовец-шамыч! Мыйын родной ешем, эн сай, чын йолташ-шамыч! Самырык коллективын чыла испытанийым честь дене кучымыжым.

Большевик-шамыч партий воспитатлыме, Ленинско - Сталинский комсомол куштымо советский калык, кажне кечын шке великий родинажын да шке калыкшын йӧратымашым да заботым шижше калык, келге северыште, кугу ийлаште великий сталинский забота да йӧратымаш дене ырыктыме калык сенгыде кертын огытыл.

*) „Комсомольская правда“ гыч кўчыкемден печетлалтеш.

Т. Г ТРОФИМОВ йолташ.

Партийный организатор

1924 ийыште 18 няш ревзе Дмитрий Григорьевич Трофимов—„Седов“ ледоколын помполитше да механикше—корабельный службым тўнгалеш.

1931 ийыште Трофимов йолташ партийыш пура, вес ийжылан тудо „Красный партизан“ ден „Сучан“ пароходлаште машинистлан пашам ышта.

Уже „Сучаныште“ Трофимов кугу пашам нангая—коммунистический организацийым возглавлятла. „Сучан“ нерген тудын шарнымашыже-шамыч первый зимовка дене кылдалтыныт.

Ончыл производственник, коммунист Трофимовым „Литке“ ледорезыш колтат. Тудын экипажше ончылан тыгай задачым шындыме ыле—мореплаваний историйыште але первый гана восток гыч западыш Северный морской ик навигацийыштак путьым эрташ.

Инициативный шкенжын политический кругозоржым чарныде нӧлтышӧ, производствышто отличник-коммунист Трофимов шке йолташыже-шамычлан эреак примерлан служитлен.

Ледорез рейсым пеш чаплын эртарен да ту жапыштак транспортный суда-шамычым ий вошт лукмаште „Ермаклан“ полшен. Сталин йолташ, партий ден правительствын руководительышт „Литке“-се экспедицийын участникше-шамычым шокшын саламленыт. Шке радиограммыштышт нуно отмечатленыт: „Литке“ экспедицийын успехше-шамыч советский моряк-шамычын Арктикым прочно завоеватлымышт нерген, героический отвага, храбрость нерген, экспедицийын, командын чыла составшын большевистский организованностьшо нерген да экспедиций руководитель-шамычын Арктикым келгын шинчымашышт нерген свидетельствоватлат“.

Трофимов шке денже тугак упорно пашам ышташ продолжатла да 1935 ийын кенгежым Главсевморпуть курслаште морской корабльысе механик дипломым налеш.

Тудым „Ермак“ ледоколыш вылымше механиклан переводитлат. Трофимов папанинец-шамыч деке „Ермакын“ рейсыштыже да дрейфоватлыше суда-шамычын караванышт деке кўкшӧ широтан чапле рейсыште участвоватла. „Ермакын“ коллективше Трофимовым „Седов“ ледоколыш колта. Дрейфоватлыше корабльыште тудо сложный да ответственный дене сайын справитлалтеш, манын коллектив ўшанен.

„Седовышто“ Дмитрий Григорьевич кугу пашам ыштен, ледоколын коллектившым нелылык вашташ кучедалмашке, дрейфым успешно пытарымакше, большевистски мобилизоватлен.

„Георгий Седов“ ледоколын героический экипажше, шола гыч пурлашке: А. П. Ефремов, А. Г. Токарев, С. Д. Буторин, Д. П. Шарыпов, Н. С. Гетман, И. И. Бекасов, М. Н. Полянский, А. А. Буйницкий, В. Х. Алферов.

Гектар гыч 100 пудан урожайым налшаш верч!

„Партизан“ колхозын (Параньга район) стахановецше С. М. Кузьминых йолташ ял озанлык машиным ремонтироватлымаште паша н о р м ы м 150—160 процентлан тема.

Урлыкаш ямде

Комсомолец-шамыч кеч могай хозяйственный пашаштат активно участвоватлат. „У кече“ колхозышто (Ронго район) комсомолец-шамыч местный удобрений погымашым организоватленыт. Тиде кечылаште 15 центнер ломыжым, 1 центнер кайык терысым погымо.

Комсомолец И. Армяков йолташын активно участвоватлымыже дене урлыкашым тӱрыс сортироватлыме. Ял озанлык машина дене инвентарым ремонтироватлымаш сайын кая. Тиде пашаште Н. Малахев йолташ виян полша.

М. Армяков.

М. Загайнова нормым утыж дене тема

„Великий путь“ колхоз (Пектубай район) урлыкаш пырчым сортироватлаш виян пижын. Сортироватлымаште комсомолка Загайнова Мария кажне кечын нормым 117 процентлан темен шога.

Пасушко 130 воз терысым шупшыктымо. Тиде тӱҥалтыш веле, колхоз план почеш терысым тӱрыс луктеш. 10 центнер ломыжым погымо. Плуг, зиг-заг тырма чыла ремонтироватлыме. Тиде кечылаште сеялка-шамычым ремонтироватлен пытарат. Машинам олмыктымаште комсомолец Кудрявцев Иван пашам тыршен ышта.

И. Чесноков.

100 пуд верч

1940 ийыште 100 пудан урожайым налшаш верч колхоз-шамыч шошо агалан образцово ямдылалтыт. Тиде ямдылалтмашым Карамас сельсовет (Сотнур район) мучко сайын организоватлыме. Теве „Москва“ колхозышто 130 центнер урлыкашым ситышын сортироватлыме, 50 плугым, 48 тырмам да сеялка-шамычым кӱкшӧ качество дене ремонтироватлыме.

„Шем‘ер“ колхозын колхозникше-шамыч Кужеҥер районысо ончыл бригадир, агроном-шамычын письмаштым обсуждатлен, гектар гыч 100 пудан урожайым налшаш верч социалистический соревнованийыш ушненыт. Кызыт колхоз урлыкашым сортироватла.

Кӱкшӧ урожайым налшаш верч кучедалмашке „Пезӱмбал“ колхозат ушнен.

КУГУЕҤ-ШАМЫЧ ТУНЫКТЫМО ПАШАМ САЕМДАШ

Таче кечылан Оршанка район мучко 410 неграмотный да 1302 еҥ малограмотный шотлалтеш. Посна сельсоветлаште тиде п а ш а эшеат начар шыҥдалтын. Теве Тошто-Крешын сельсовет мучко 41 неграмотный да 171 малограмотный кокла гыч улыжат 45 еҥым гына туныкташ тӱҥалме. Южо сельсоветыште 27 неграмотный да 87 малограмотный-шамыч гыч тунеммаш дене улыжат 20 еҥ наре гына авалтыме. Ликбез пашалан ответственный Е. А. Ефремова йолташ тиде кугу важностян серьезный пашашке безответственно ончотитла.

Оршанка РОНО культармеец-шамычым подбиратлымашкат нимогай ответственностьым деч посна относитлен. Культармеецлан тугай еҥ-шамычым назначитлен, кудлан шкланышт ятыр тунемаш кӱлеш. Тидын икмыняр факт-шамыч дене ончыктена: „1 май“ колхозын (Оршанка сельсовет) членже А. Ф. Лежнин йолташ культармеецлан назначитлаш й о д ы н РОНО-шко заявленийым возен.

„Воршанский районо от члена колхозника 1 мая оршанского сельсовет и ра-на Мар. АССР Лежнина Алексеея Ф.

Заявления

настоящему прошу расмотреть моя заявления так чебо я желаю поступить на должность культарместса мое образования окончивый рай колхозный школу и после этого работал пред колхозам два года вчем и прошу мое просбу удовлетвориту ксему Лежнин“

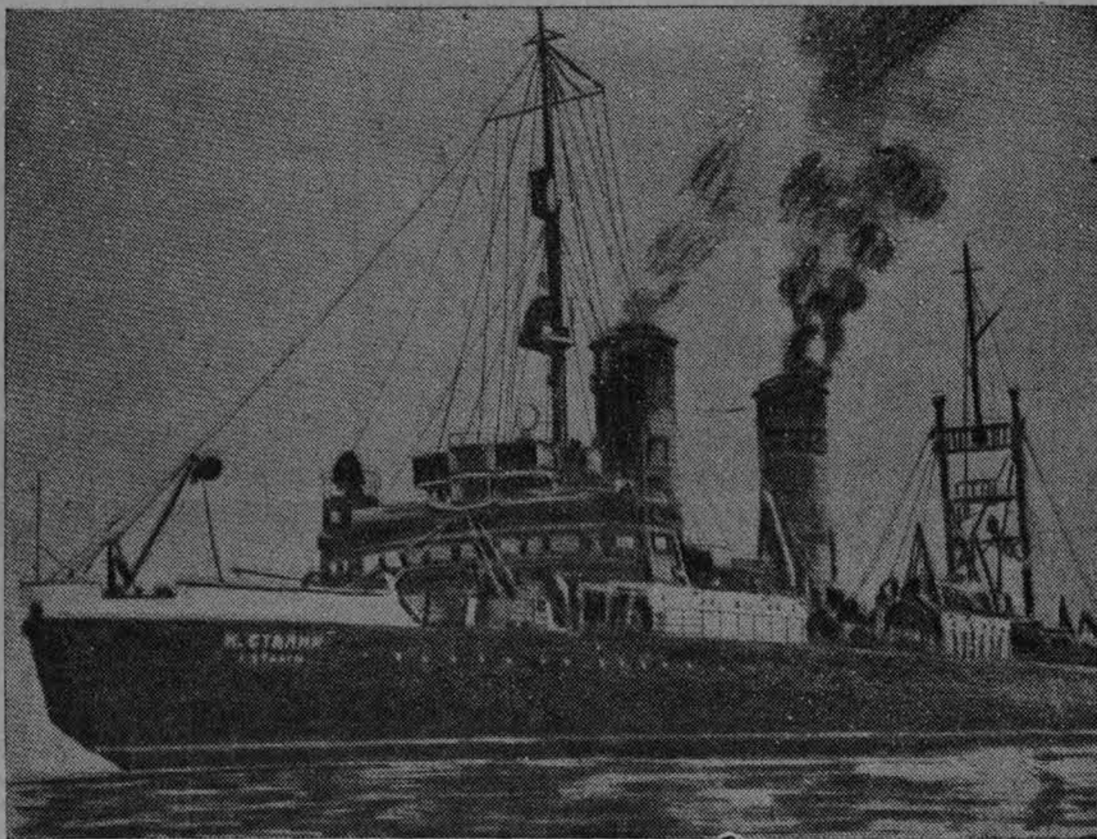
Тиде возымо заявлений ӱмбаке ликбез паша дене инструктор М. Б. Королев йолташ:

„Предложен принять на работу культармейца с 8 декабря 1939 года“ манын возен шынден.

Ӧрмаш. Заявленийым лудатат ӱпет шогалеш. Вет малограмотный - шамычым русский язык, географий да моло п р е д м е т денат туныктыман, а Лежнин йолташ шкежат йӧршеш малограмотный.

РОНО-н ликбез паша дене инструкторышт шкеак малограмотный улыт гын, кугуен-шамычым туныктымашке тугаяк малограмотный - шамычым шогалташ тӱҥалыт гын, яллаште неграмотный да малограмотный-шамычым туныктымаште сай результатыш шуаш нигунамат ок лий.

В. Борисов.

Ледокол „И. Сталин“.

ЛЕДОКОЛ „И. СТАЛИН“

„Г. Седов“ ледоколым да тудын героический командыжым ий плен гыч лукташлан „И. Сталин“ ледоколын, нелэ ий-шамычым пӱчкеден, тудын дек миймыже нерген уверым колын пӱтынь мемнан эл куанен.

Могай тиде вара ледокол, кудо Арктикышке мӱндыркӧ эн чот йӱштӧ телымсе жапыште миен кертын? Могай тиде вара ледокол, кудо моткоч кугу виян ийын ишымыжым кушталгын чыта да ныл метр кӱжгытан ийым каткала? Ме куанен ойлен кертына: тиде мемнан, тӱрыснек советский корабль, тудым советский еҥ-шамыч, советский материал гыч, советский заводлаште ыштеныт.

Арктический ф л о т ы н флагманже (ведущий корабль) ледокол „И. Сталин“— тӱняште эн кугу ледокольный корабль. Тудым Ленинградыште Серго Орджоникидзе лӱмеш судостроительный завод ыштен.

Шӱдӧ наре конструктор-шамыч кӱчык жапыште тиде гигантский кораблым проектироватленыт, лу дене завод-шамыч тудлан металлический конструкций, механизм, машина-шамычым, оборудованийым ямдыленыт.

Ледоколын кужытшо 106 метр, кумдыкшо 23 метр, водоизмещенийже 11 тӱжем тонн. Кӱкшытшӧ дене „И. Сталин“ ледоколым куд этажан пӧрт дене таҥастараш лиеш.

Кораблын корпусшо моткоч жесткий конструкциям иметла. Тӱжвал обшивкыже латкок кутышан, нунын кокла гыч улыште двойной обшивкан улыт. Обшивка листын кӱжгытшӧ 20—25 миллиметр, а двойной обшивкан верлаште—40—45 миллиметр. Кораблын металлический ужашлажым крепитлашлан миллион утла заклепка кӱлеш лийын.

Кораблын муно гай формыжо чудовищный виян ий-шамычын ишымыштым выдерживатлаш тудлан позволятлат. Ледокол моткоч кугу пенгыдылык да вий дене обладатла, садлан тудо ныл але утла метр кӱжгытан ий-шамыч дене леведалтше верлам пӱчкеден каен кертеш.

Кажныже 3.300 имне улшо кум паровой машинам индеш куатле паровой под питатла. Кажне подын диаметрже—5 метр наре; тудын вошт автомобиль куштылгын лектын каен кертеш. Ледоколышто 4 грузовой электрокраным установитлыме, нунын кажныжын мощностьшо кум тонна, тоннат пелэ мощностян кок кран; кок грузовой лебедка—кажныже ныл тонна мощностян. Ледоколын баластно - спасительный насосшо ик час жапыште 1500 тонн вӱдым тулен кертеш.

Кораблын научно-технический оснащенийже тудым Советский Арктикын ийын коштшо лабораторийышкыже савыра. Ледоколышто гидрохимический, биологический, фотографический лабораторий-шамыч улыт. Эн современный прибор-шамычлан кӧра, ледоколын научный пашаеҥже-шамыч сложный научный наблюденийым да исследованийым ыштен кертыт.

Ледовой разведкым ышташлан ледоколын бортыштыжо специальный самолет-шамыч улыт.

Поян да куатле радиостанций улмо дене корабль гражданский флотын чыла суда-шамычшым превосходитла. Ледоколын кок радиостанцийже мемнан элын любой точкыжо дене тудым кеч могай минутышто кылдат.

Ийын кайме жапыштак ледоколын командыже московский радио—концерт-шамычым колыштын, звуковой кинофильм - шамычым ончен, судасе поян библиотекыште книгам лудын кертеш. Ледоколышто командылан нылыт деч утла огыл еҥлан кумда каюта-шамычым ыштыме. Кораблын южо помещенийже-шамычым карельский куэ, бук, пӱкшерме да моло шерганан сорт пушеҥге дене отделыватлыме.

Командын кеч кунамат свежа кинде уло, киндым кораблысе механизированный хлебопекарня кӱэштеш. Механизированный кухня, ванна-шамыч, душ командым культурно - бытовой обслуживатлымашым ешарат.

Советский арктический флотын флагманже, ледокол „И. Сталин“ вӱдышкӧ 1937 ийын 13 августышто колтымо ыле.

Советский пашазе, инженер, конструктор-шамычын строитлыме ледокол „И.Сталин“ советский судостроенийын кӱкшӧ культуржым да техникажым чаплын ончыкта, арктический флотын да пӱтынь советский калыкын гордостьшо улеш.

В. И.

Отв. редактор—К. А. ЛЕНСКИЙ.

АДРЕС РЕДАКЦИЙ: Мар. АССР, г. Йошкар-Ола, Дом Советов, 4 этаж, комната № 69—70, телефон № 90.
Упол. Главлита МАССР А—94. Йошкар-Ола, 1-ая типография Маргосиздата.